

Bir cinayet, bir intihar, bir sır

Nihal Atsız

Nihal Atsız

(Vasiyetname
4 Mayıs 1941

Yağmur Oğlum!
Bugün tam bir buçuk yaşındasın.
Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum.
Sana bir de resmimi yadigar olarak
bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk
ol. Komünizm bize düşman bir meslektir.
Bunu iyi belle. Yahudiler bütün
milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar,
Çinliler, Acemler, Yunanlılar tarihi
düşmanlarımızdır. Bulgarlar, Almanlar,
İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar,
Sırlar, Hırvatlar, İspanyollar,
Portekizliler, Romenler yeni
düşmanlarımızdır. Japonlar, Afganlar,
Amerikalılar yarınki düşmanlarımızdır.
Ermeniler, Kürtler, Zazalar, Çerkezler,
Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar,
Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler,
Çeçenler, Çingeneler içeriki
düşmanlarımızdır. Bu kadar çok
düşmanla çarpışmak için iyi hazırlanmalı.
Tanrı yardımcın olsun.

-14-

Yücel'in avukatı **Bülent Nuri Esen**, Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nin kararının bozulması için Yargıtay'a başvurdu.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi kararı bozdu. Bozma gerekçesinde soruşturmanın eksik yapıldığı ve bakanların eylem ve işlemlerinin ancak Yüce Divan'da yargılanabileceği yazılmıştı.

Yargıç **Saffet Ünan** bu karara karşı direndi. Yargıtay Genel Kurulu, 16 Mart 1948 günü şu sonuca vardı:

"Bir bakan hakkında hakaret suçundan yargılanan sanıklar, hakarete konu olan savlarını yargılandıkları mahkemede ileri sürmezler."

Yargıtay Ceza Kurulu da mahkemenin ısrar ve genel kurulun içtihadı birleştirme kararlarından sonra dosyayı ele almış ve Yücel'in bakanlığı dönemindeki savların 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülemeyeceği gerekçesiyle kararı bozmuştu.

Yargıç **Saffet Ünan**, Yargıtay'ın verdiği bu "tevhidi içtihat kararı" ile sanıkların savlarını kanıtlama olanaklarının ellerinden alındığını ileri sürüyor. Bu hukuksal gelişmeyi hafifletici neden sayarak Kenan Öner ile Cemalettin Saraçoğlu'nu 4'er ay 20'er gün hapis cezasına çarptırıyor ve cezaları da erteliyordu.

Yargıtay bu kararı 21 Temmuz 1949 günü onadı. Hasan Ali Yücel, sonunda davayı kazanmıştı.

Hasan Ali Yücel, Kenan Öner' karşı bir

dava daha açmıştı. Dava konusu yine hakaretti.

Kenan Öner'in dava dilekçelerinde kullandığı sözler suç sayılmıştı ve Öner, bir de bu sözlerinden dolayı 16 gün hapis cezasına çarptırılıyor ve ceza da erteleniyordu.

Hasan Ali Yücel, tanıklardan **Osman Yüksel Serdengeçti**, **Cemal Oğuz** ve **Haluk Karamağralı**, **Selahattin Ertürk** ve **Sururi Ermete** haklarında da davalar açmış, bu davaların hepsi de tanıkların cezalandırılmaları ile sonuçlanmıştı.

Bu davaların yargıç **Feruh Adalı**'ydı. Aradan yıllar geçti, 27 Mayıs 1960 ihtilali, 1944 ırkçılık-Turancılık davası sanıkları ile Hasan Ali Yücel-Kenan Öner davasının savcı ve tanıkları başka başka koşullarda karşılaştılar.

Albay **Türkeş**, 27 Mayıs ihtilalini yapan ihtilal komitesinin içindeydi. Komitenin kararı ile tutuklanan Demorat Parti milletvekilleri arasında ırkçılık-Turancılık davası sanıklarından **Sait Bilgiç** de bulunuyordu.

Bilgiç'in, Yassıada'daki ilk sorgusu **Altay Ömer Egesel** başkanlığındaki 3 nolu soruşturma komisyonunda yapılmıştı. Bu komisyonun üyelerinden biri de ırkçılık-Turancılık davası sanıklarından **Cebbar Sene**'di!

İhtilal hükümeti de Adalet Bakanlığı'na Hasan Ali Yücel-Kenan Öner davasının savcısı Dr. **Abdullah Polat Gözübüyük**'ü getirmişti.

Aradan yine yıllar geçmiştir. Yıl 1976

Gözübüyük, Yargıtay 8. Ceza Dairesi

40'lı yılların ortasında Türkiye'yi ilgilendiren iki olay vardı. Bu iki olay üzerinde söylentiler, yorumlar ve kuşklar birbirini izlemekteydi. Konulardan biri **Sovyetler Birliği Büyükelçilik doktoru Neşet Naci'nin ölüdürülmesi, öbürü de Ankara Valisi Tandoğan'ın intiharıydı. Bu iki olay da bir kanlı giz zinciriyle birbirine sımsıkı bağlıydı. Bu iki olayın da kilit adamı Haşmet Orbay'dı.**

Başkanı'dır. 1944 yılının ırkçılık-Turancılık davası sanığı ve Yücel-Öner davası tanığı **Türkeş** de Demirel hükümetinin başbakan yardımcısı

Gözübüyük, **Türkeş'e** gönderdiği bayram tebriğinde şu tümceleri kullandı: "Tarihi, kalbi dostluk, aynı ülkü ve aynı Türkçülük üstün duyguları ile..."

Abdullah Polat Gözübüyük, Yücel-Öner davasında 18 Ekim 1947 günü okuduğu "Esas hakkındaki mütalaa"nın 33. sayfasında ırkçılık-Turancılık davasını şöyle yorumlamıştı:

"Milli sınırlar dışı milliyetçiliğin nazizmden mülhem kan ırkçılığı yurdun hayatı olan iç ve dış güvenliğine karşı gösterdiği tehlike ve zarar..."

Haşmet Orbay olayı

40'lı yılların ortasında Türkiye'yi ilgilendiren iki olay vardı. Bu iki olay üzerinde söylentiler, yorumlar ve kuşklar birbirini izlemekteydi.

Konulardan biri, **Sovyetler Birliği Büyükelçilik doktoru Neşet Naci'nin öldürülmesi, öbürü de Ankara Valisi Tandoğan'ın intiharıydı.**

Bu iki olay da bir kanlı giz zinciriyle birbirine sımsıkı bağlıydı. Bu iki olayın kilit adamı **Haşmet Orbay**'di.

Haşmet Orbay, Genelkurmay Başkanı **Kâzım Orbay**'in oğluydu. Ve o tarihteki adı **Milli Emniyet** olan **MIT**'te görevliydi.

Haşmet Orbay, 1986 yılında **Erkekeç** Der-gisi'nden gazeteci **Avni Özgürel**'e şu açık-

lamalarda bulunacaktı:

"Daha evvel Erzurum'da pederim **Kâzım Orbay** 3. Ordu müfettişiyken, ben **Milli İstihbarat Teşkilatı**'nda vazifeliydim. Sonra Ankara'ya gelince, bu vazifeme devam ettim. Aynı zamanda, vilayet hususi kâtibiydim.. (...) Erzurum'dayken harici kısım vardı. Harici kısımda birçok sızıntılar oluyordu. Hudutta.. Malumat alıp sorgularını yapıyorduk. Ankara'da, ben, dahili bir vazife almıştım. Ama yine de benim vazifem ecneblerle ilgiliydi.. (...) Biz, **MIT**'te çalışanlar, memleketimize yaptığımız bütün vazifelerimizi mezara beraber götürürüz."

O sıralarda Vali **Nevzat Tandoğan** da Ankara Valiliği'ndeki on yedinci yılını doldurmaktaydı.

Tandoğan, özel kalem müdürü **Haşmet Orbay**'ı oğlu gibi severdi.

Orbay, ünlü **Enver Paşa** ile **Kafkas İslam Orduları Komutanı Nuri Paşa**'nın da yeğeniydi.

Neşet Naci cinayeti

Dr. **Neşet Naci Arzan**, 16 Ekim 1945 günü Ankara'da **Anafartalar Caddesi**'ndeki Çocuk Esirgeme Kurumu apartmanındaki muayenehanesinde **Reşit Mercan** adındaki bir genç tarafından tabancayla vurularak öldürülmüştü.

Katil, **Neşet Naci**'nin odasına girmiş; bir süre doktorla görüşmüş; sonra tabancasını çekmiş, doktor yan odaya geçmiş, katil, doktoru bu odada öldürmüştü.

Ertesi gün **Anafartalar Emniyet Amirliği**'ne gelen **Reşit Mercan**, "Katil benim" demiş ve cinayet nedeni olarak da şu açıklamayı yapmıştı:

"Veremim, doktordan rapor istedim vermedi. Bu yüzden öldürdüm."

Mercan'ın bu sözleri kimseyi inandırmamıştı.

Üstelik, **Reşit Mercan**'ın sapaşağlam olduğu da doktor raporu ile saptanmıştı.

Mercan, **Haşmet Orbay** ile aynı evde kalmaktaydı.

Reşit Mercan cinayetten sonra **Haşmet Orbay**'ın evine gitmiş; evde, üzerindeki elbiseleri çıkararak **Haşmet**'in elbise ve palatosunu giymiştir.

Reşit Mercan, **Haşmet Orbay** ve Vali **Tandoğan**'ın oğlu **Haldun Tandoğan** üç yakın arkadaşları.

Mercan-Orbay arkadaşlığı kuşkları arttırmaya yetmişti.

Reşit Mercan'ın poliste ve savcılıktaki sözleri hiç de inandırıcı değildi. Üstelik cinayette kullanılan tabancanın kılıfı **Haşmet Orbay**'ın belediyeedeki odasında bulunmuştu.

Dr. **Neşet Naci** niçin öldürülmüştü? Para için mi?

Mercan, polise ve savcıya verdiği ilk sorgularında amacının silah tehdidi ile para toplamak olduğunu; **Haşmet Orbay** ile aralarında şu konuşmanın geçtiğini anlatmıştı:

"Bu tasavvurumu tahakkuk ettirebilsem

zengin olacağım, öteden beri zihnimi kuralayan yokluk ve yoksulluktan kurtulacağım. Beni maddi sıkıntıdan kurtaracak tek çare bazı zengin şahsiyetleri tehdit ederek para koparmaktır. Senden yakın dostum yok, bu hususta sen bana yardım edebilirsin."

Reşit Mercan ile ilk görüşmeyi savcıdan önce Vali **Tandoğan** yapmaktaydı.

Bu görüşme de olay üzerindeki kuşkları arttırmıştı.

Dışişleri Bakanı'nın ve **Sovyetler Birliği Büyükelçiliği**'nin doktoru **Neşet Naci**, Genelkurmay Başkanı **Kâzım Orbay**'in oğlunun arkadaşınca niçin öldürülmüştü?

Dava suçüstü hükümlerine göre açıldı: 16 ekim günü işlenen cinayet için düzenlenen iddianame 18 ekim tarihini taşımaktaydı.

İlk duruşma da aynı gün başlamıştı.

18 ekim günlü ilk duruşmada sanık **Mercan**, ilk ifadelerini yineledi.

Duruşmada tanık olarak dinlenen **Haşmet Orbay**, sanıkla **Robert Kolej**'deyken tanıştığını, kendisini uzun yıllar görmediğini, iki yıl önce karşılaşmalarından sonra sık sık görüşüklerini ve **Mercan**'ı işe yerleştirdiğini ve aynı evde oturduklarını anlatmıştı.

Reşit Mercan, cinayetten bir hafta önce **Haşmet Orbay**'in evinden ayrılıp bir başka eve taşınmıştı.

Orbay, mahkemede olayı şöyle anlatıyordu:

"Üç gün önce bana gelecek bazı projelerinden bahsetti. 'İnşallah hayırlı işlerdir' dedim. 'Göze öyle bir şey alıyorum ki bunu muhakkak yapacağım' dedi. 'Sonu fena olmasın' dedim. 'Çok hayırlı olacak, bütün arzularım tahakkuk edecek' cevabını verdi. Projesi hakkında izahat vermedi. Fakat bir tabanca istemekte ısrar etti. Evvelsi gün birlikte **Hergele Meydanı**'na gittik. Tanıdığım eskici **Ömer**'in bir arkadaşından bir tabanca aldık. Kendisine 'bundan mesuliyet kabul etmem' dedim."

Daha sonra mahkeme başkanı **Reşat Bayramoğlu**, **Reşit Mercan**'ın savcılık ifadesini okur. **Mercan**, ifadesinde "Haşmet'in 1200 lira borcu varmış. Bana bu işi teklif etti" dediği anlaşılır.

Haşmet Orbay sapsarı olmuştur. Başkan duruşmaya ara verir; **Haşmet Orbay** fenalaşmıştır.

Duruşma yeniden başlar.

Haşmet Orbay, **Mercan**'ın bu sözlerini "Suçlu kendisini kurtarmak için böyle söyler" diye yanıtlar.

Başkan **Bayramoğlu**, bu kez **Mercan**'a sorar:

"Hanginiz teklif etti?"

Mercan bir süre susar, sonra alçak sesle "Ben teklif etmiş olayım" der.

Bu soru-yanıttan sonra kuşklar büsbütün artmıştır. Duruşmada daha sonra **Malîye Bakanı** özel kalem müdürlerinden **Cemil Conk**, kapıcı **İzzet Aksoy** ve tabancayı satan **Kızılcahamam**lı eskiciler dinlenmiştir.

Savcı **Kemal Bora** ve savcı yardımcısı **Kâ-**

mil Okay, **Reşit Mercan**'ın adam öldürme suçundan cezalandırılmasını istemişti. Esas hakkındaki görüşte de **Haşmet Orbay**, cinayet suçuna katılmaktan sorumlu görülüyordu.

Duruşma sonunda mahkeme kararını açıklıyordu:

Haşmet Orbay hakkında yataklık, ruhsatsız tabanca bulundurma ve adliyei yanıltmak suçlarından dolayı soruşturma açılması için savcılığa suç duyurusunda bulunulması kararlaştırılmıştı.

Haşmet Orbay, ruhsatsız silah bulundurma, yataklık ve adliyei yanıltmak suçlarından tutuklandı.

Orbay, 22 Ekim 1945 günü Ankara Birinci Asliye Ceza Mahkemesi Yargıç **Bekir Kayral**'in sorularını şöyle yanıtlıyordu:

"Reşit'i on senedir tanırım, ona hayatımın sıkıntı içinde olduğunu, buna çare bulmak icap ettiğini, benim zengin adamlardan tehditle para koparmak gibi bir problemim olduğunu söyledim. Kabul etti. Ben durum bakımından bu işi bizzat yapabilecek halde olmadığım, işi **Reşit**'in yapmasını kararlaştırdık."

Haşmet Orbay ile **Reşit Mercan**'ın davaları Ağır Ceza Mahkemesi'nde birleştirildi.

Davaya Dr. **Neşet Naci**'nin ailesi adına katılan Avukat **Hamit Şevket İnce** cinayetin **Haşmet Orbay** tarafından işlendiği kanısındaydı.

Orbay'ı Avukat **Nail Taner**; **Reşit Mercan**'ı **Celal Yardımcı**, **Abdurrahman Taşpınar**, **Meliha Görken** savunuyorlardı.

Başkan **Reşat Bayramoğlu**, üyeler **Yusuf Bahri Bilen** ve **Hakkı Uma**'dan oluşan Ağır Ceza Mahkemesi 13 kasım günü kararını açıkladı:

Katil, **Reşit Mercan**'dı.

Mercan'a 20 yıl ağır hapis cezası verildi. **Haşmet Orbay**'a verilen ceza da 1 yıldır!

Dosya **Yargıtay**'a gitmişti. O günlerde Ankara, **Haşmet Orbay** olayı ile çalkalanmakta; hemen hemen her yerde bu konu konuşulmaktaydı.

Vali Tandoğan'ın intiharı

Dr. **Neşet Naci** niçin öldürülmüştü? **Yargıtay**, Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını bozdu. Bozarken de davanın Ankara'da değil, Bolu'da görülmesine karar verdi.

Dava, Bolu Ağır Ceza Mahkemesi'nde 1946 yılı nisan ayı ortasında yeniden başlamıştı.

Reşit Mercan, bu kez "Katil ben değilim" diyordu.

Bolu'da başlayan mahkeme, Ankara Valisi **Nevzat Tandoğan**'ın tanık olarak dinlenmesine karar vermişti.

Tandoğan, Ankara'da "İstinabe yoluyla" dinlendi. **Yargıç**, Vali **Tandoğan**'a "Reşit Mercan ile savcıdan önce niçin görüştüğünü" sordu.

Vali, "Cinayetin şehirde yaptığı akisleri, (Arkası 17. Sayfada)

Bir cinayet, bir intihar

(Baştarafı 6. Sayfada)

muhitte yarattığı heyecanı biliyordum, o yüzden hadiseyi bizzat katilin ağzından dinlemek istedim, bunda anormal bir cihet görmüyorum” yanıtını verdi.

Vali, görüşmeyle ilgili bir tutanak da tutturmamıştı. Avukat Hamit Şevket İnce'nin sorusu üzerine tutanak tutulmadığı da anlaşılmıştı.

Yargıç, Vali'ye “Reşit'e, Haşmet'in suçunu üzerine alması için telkinde bulunup bulunmadığını” sordu.

Tandoğan, bu soruyu şöyle yanıtladı:

“Türkiye Cumhuriyeti'ni idare eden bir amir ve memurları, bir katilin yerine bir başkasını koymak, şunun bunun suçunu başkasına yüklemek durumuna düşmemişlerdir. Bütünüyle yalandır bunlar. Böyle bir telkinde bulunduğum, az bir ceza ile kurtulacağını söylediğim, yurtdışına kaçırabileceğini söylediğim yalandır.”

Vali Tandoğan, bu tanıklığı yaptıktan bir gün sonra Adalet Bakanı Mümtaz Ökmen'i arıyor ve kendisine mahkemede “sanık” gibi davranıldığından yakınıyordu.

Tandoğan, 8 temmuz günü sabah evinde intihar ediyordu!

O günlerde Tandoğan'ın intihar etmediği, öldürüldüğü dedikodusu da yayılmıştı.

Vali Tandoğan, 8 Temmuz 1945 günü intihar ediyor, Haşmet Orbay'ın babası Genelkurmay Başkanı Kâzım Orbay da genelkurmay başkanlığı görevinden 29 Temmuz 1946 günü ayrılıyordu.

Bolu Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeni tanıklar dinlendi.

Görgü tanıklarının da yeniden dinlenmelerine karar verildi.

Haşmet Orbay'ı Bolu Ağır Ceza Mahkemesi'nde Feridun Söğütlügil savundu.

Bolu'daki dava, olayın daha da derinleştirilerek araştırılmasını sağlamıştı.

Mahkemede cinayetin işlendiği Çocuk Esirgeme Kurumu binasının alt katındaki Foto Rıfat, cinayetten hemen sonra Haşmet Orbay'ı binadan çıkarken gördüğünü söylüyordu.

Haşmet Orbay, Foto Rıfat'a daha önce fotoğraf çektirmişti.. Or-

bay ile tanışır, görüşürlerdi. Foto Rıfat, “Orbay'ın, Neşet Naci'nin muayenehaneye giriş-çıkış saatlerini de kendisine sorduğunu söylemişti.

Foto Rıfat'ın bu sözlerini Rıdvan Kırmacı ve Rıfat Süerdem de doğrulamışlardı.

Duruşmada dinlenen Haşmet'in nişanlısı Müşerref ise Foto Rıfat'ı yalanlıyordu.

Foto Rıfat, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi'nde daha önce neden tanıklık yapmamıştı?

Tanıklara poliste işkence yapıldığını duymuş; bu nedenle çekinmişti!

Kapıcı Tefrik Tutar ve hizmetçi Sultan Kara da cinayetin Haşmet Orbay tarafından işlendiğini söylüyorlardı.

Tanıklardan, Maliye Bakanlığı özel kalem müdürlerinden Celadet Conk çelişkili tanıklık yaptığı için tutuklanacak, daha sonra da Haşmet Orbay'ı olay yerinde gördüğünü söyleyecekti.

Dava 17 Aralık 1946 günü sonuçlandı. Mahkeme, Haşmet Orbay'ı “Mahiyeti gizlenen sebep ve saik altında” adam öldürmek suçundan idam cezasına çarptırdı. Reşit Mercan'a da “suça iştirak” eyleminden 10 yıl hapis cezası uygun görülmüştü.

Reşat Mercan ve Haşmet Orbay, 1950 affı ile cezaevinden çıktılar.

Mercan bir süre sonra öldü.

“Sırlarını mezara kadar götüreceğini” söyleyen Yük. Müh. ve eski MİT görevlisi Haşmet Orbay da İstanbul'da yaşıyor.

Cinayetin niçin işlendiği hiç ortaya çıkmadı. Haşmet Orbay'ın MİT görevlisi olduğu da o günlerde mahkemeye bildirilmemişti.

Haşmet Orbay'ın Sovyetler Birliği Büyükelçiliği'nde, Dr. Neşet Naci tarafından bir harita üzerinde elçilik görevlilerinden birine bilgi verirken görüldüğü; bu nedenle Orbay tarafından öldürüldüğü o günlerin konuşulan konuları arasındaydı. Olay üzerindeki bir başka yorum da Dr. Neşet Naci'nin MİT tarafından öldürüldüğüydü.

Olayın gerçek yüzü ise hiçbir zaman anlaşılamayacaktı.

BİTTİ

Taha Toros Arşivi

* 0 0 1 5 1 8 1 8 3 0 0 6 *